

مسئولیت حقوقی دولت‌ها

((با تأکید بر مسئولیت‌های حقوقی ایالات متحده آمریکا))

تألیف

دکتر مجید بهاری غازانی

www.ketab.ir

انتشارات قانون یار

۱۴۰۰

سرشناسه	: بهاری غازانی، مجید، ۱۳۶۸-
عنوان و نام پدیدآور	: مسئولیت حقوقی دولت‌ها ((با تأکید بر مسئولیت‌های حقوقی ایالات متحده آمریکا)) / تألیف مجید بهاری غازانی.
مشخصات نشر	: تهران: قانون یار، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۷۴ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۴۵-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: مسئولیت (حقوق)
موضوع	: Liability (Law)
موضوع	: مسئولیت (حقوق) -- ایالات متحده
موضوع	: Liability (Law) -- United States
موضوع	: تحریم اقتصادی آمریکا -- ایران
موضوع	: Economic sanctions, American -- Iran
رده بندی کنگره	: K۵۷۹
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۹۹۴۰۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

جمهوری اسلامی ایران

مسئولیت حقوقی دولت‌ها

((با تأکید بر مسئولیت‌های حقوقی ایالات متحده آمریکا))

تألیف: دکتر مجید بهاری غازانی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول- ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۴۵-۵

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۹
مقدمه.....	۲۳

فصل اول

مبانی مسئولیت کشورها.....	۳۱
۱-۱ مبانی مسئولیت مدنی دولت ها.....	۳۱
۱-۱-۱ مسئولیت مدنی و مسئولیت اخلاقی.....	۳۲
۱-۱-۲ مسئولیت مدنی، مسئولیت کیفری و مسئولیت انتظامی.....	۳۴
۱-۱-۳ مفهوم خطای کارمند.....	۳۵
۱-۱-۴ مبانی مسئولیت مدنی.....	۳۷
۱-۴-۱-۱ نظریه تقصیر.....	۳۷
۱-۴-۱-۲ گسترش مسئولیت‌های قراردادی.....	۳۹
۱-۴-۱-۳ استفاده از اماره‌های قانونی و قضایی برای اثبات تقصیر.....	۳۹
۱-۴-۱-۴ نظریه تضمین حق.....	۴۱
۱-۴-۱-۵ نظریه خطر.....	۴۲
۱-۴-۱-۶ قاعده لاضرر.....	۴۴
۱-۴-۱-۷ قاعده اتلاف.....	۴۵
۱-۵-۱ جمع بندی بحث مسئولیت دولت.....	۴۶
۲-۱ مسئولیت حقوقی حکومت‌ها در سطح بین الملل.....	۴۷
۱-۲-۱ وضعیت حقوقی مسئولیت بین المللی.....	۴۷
۲-۲-۱ مبنا و منشأ مسئولیت بین المللی.....	۴۸
۱-۲-۲-۱ نظریه خطا یا مسئولیت ذهنی.....	۴۸
۲-۲-۲-۱ نظریه خطر یا مسئولیت عینی.....	۴۸
۲-۲-۲-۳ نقد نظرات.....	۴۹
۳-۲-۱ نظریه مسئولیت برای اعمال منع نشده.....	۵۰
۱-۳-۲-۱ نظریه خطر یا ریسک.....	۵۱

- ۵۱-۲-۳-۱ نظریه خطا یا مسئولیت ذهنی ۵۱
- ۵۱-۲-۴-۱ جایگاه مسئولیت بین‌المللی ۵۱
- ۵۴-۲-۱ نقش عرف در حقوق بین‌الملل بشردوستانه ۵۴
- ۵۵-۲-۱ انتساب مسئولیت حقوقی حکومت‌ها ۵۵
- ۵۷-۳-۱ اقدامات مستوجب مسئولیت حقوقی حکومت/دولت ۵۷
- ۵۷-۳-۱-۱ ترور ۵۷
- ۵۹-۳-۱-۲ توسل به‌زور ۵۹
- ۶۰-۳-۱-۳ اصل منع تجاوز ۶۰
- ۶۲-۳-۱-۴ اصل عدم‌مداخله در امور داخلی کشورها ۶۲
- ۶۶-۳-۱-۵ احترام به حاکمیت و تمامیت ارضی ۶۶
- ۶۷-۴-۱ ایالات‌متحده آمریکا ۶۷
- ۷۰-۴-۱-۱ تعریف موافقت‌نامه اجرایی در حقوق آمریکا ۷۰
- ۷۲-۴-۱-۲ انواع موافقت‌نامه‌های اجرایی در حقوق آمریکا ۷۲
- ۷۴-۴-۱-۳ تفاوت‌های معاهده و موافقت‌نامه‌های اجرایی در حقوق آمریکا ۷۴
- ۷۶-۴-۱-۴ معیار انتخاب معاهده یا موافقت‌نامه‌های اجرایی در حقوق آمریکا ۷۶
- ۷۸-۴-۱-۵ معاهدات خوداجرا و معاهدات تشریفاتی ۷۸
- ۸۰-۴-۱-۶ تأثیرات معاهدات و موافقت‌نامه اجرایی در نظام حقوق داخلی آمریکا ۸۰
- ۸۲-۴-۱-۷ تعارض بین معاهدات با قوانین داخلی آمریکا ۸۲
- ۸۳-۴-۱-۸ تفسیر معاهدات بین‌المللی در حقوق آمریکا ۸۳
- ۸۴-۴-۱-۹ خروج از معاهدات بین‌المللی در حقوق آمریکا ۸۴
- ۸۸-۴-۱-۱۰ مسئولیت حقوقی آمریکا در چارچوب ساختار سیاسی این کشور ۸۸

فصل دوم

- ۹۱- پایه‌گذاری قدرت ایالات متحده آمریکا و مسئولیت‌های مرتبط به آن ۹۱
- ۹۱-۱-۲ انتخاب دلار به‌عنوان واحد پول بین‌المللی و تورم جهانی ۹۱
- ۹۲-۱-۱-۲ قدرت افزایشی به‌واسطه دلار ۹۲
- ۹۴-۱-۲-۲ قطع ارتباط دلار و طلا ۹۴

۹۵.....	۳-۱-۲ دخالت در قیمت نفت
۹۶.....	۴-۱-۲ قدرت تحریمی
۹۷.....	۲-۲ جنگ سرد و نسل کشی
۹۷.....	۱-۲-۲ جنگ ویتنام
۹۸.....	۲-۲-۲ نسل کشی در منابع حقوق بین الملل
۱۰۲.....	۳-۲-۲ عدم شمول مرور زمان بر جنایت نسل کشی
۱۰۴.....	۴-۲-۲ مسئولیت کشورها در قبال اعمال غیرقانونی
۱۰۴.....	۵-۲-۲ باطل نشدن جبران خسارت و استرداد به واسطه مرور زمان
۱۰۷.....	۶-۲-۲ مسئولیت حقوقی آمریکا در قبال نسل کشی
۱۰۸.....	۳-۲ استعمار پس از جنگ جهانی دوم
۱۱۰.....	۱-۳-۲ مصادیق سلطه غیرقانونی توسط آمریکا
۱۱۱.....	۲-۳-۲ مسئولیت حقوقی آمریکا
۱۱۱.....	۴-۲ دخالت در امور داخلی کشورها
۱۱۱.....	۱-۴-۲ آمریکا؛ عامل اصلی نارضایتی و فشارهای اقتصادی ایران
۱۱۲.....	۲-۴-۲ تلاش اروپایی ها در راستای نشان دادن چهره مسئول از آمریکا
۱۱۴.....	۳-۴-۲ دخالت های عمومی آمریکا و مسئولیت حقوقی مرتبط با آن
۱۱۴.....	۵-۲ حضور در ایران در زمان حکومت پهلوی
۱۱۸.....	۶-۲ پیمان های منعقد
۱۱۸.....	۱-۶-۲ مسئولیت حقوقی بین المللی قراردادی
۱۲۲.....	۲-۶-۲ رویکرد آمریکا نسبت به معاهدات بشردوستانه
۱۲۳.....	۳-۶-۲ رویکرد آمریکا نسبت به معاهدات نظامی
۱۲۴.....	۴-۶-۲ رویکرد آمریکا نسبت به معاهدات زیست محیطی
۱۲۶.....	۱-۴-۶-۲ گره خوردن دولت ترامپ، به صنعت سوخت فسیلی
۱۲۷.....	۲-۴-۶-۲ دوقطبی سیاسی و اجتماعی ایجادشده، عامل تشجیع ترامپ در خروج از این توافق
۱۲۷.....	۳-۴-۶-۲ شک و تردید ترامپ نسبت به تغییرات اقلیمی
۱۲۷.....	۴-۴-۶-۲ فاصله چشم گیر ترامپ از فلسفه سیاست خارجی اوپاما؛ تاکید بر موضوع اول آمریکا
۱۲۸.....	۵-۴-۶-۲ نقض تعهدات آب و هوایی توسط ترامپ
۱۲۸.....	۶-۴-۶-۲ پیامدهای خروج آمریکا از توافق پاریس

- ۱۲۸..... ۵-۶-۲ رویکرد آمریکا نسبت به معاهدات اقتصادی
- ۱۳۳..... ۶-۶-۲ اعتبار حقوقی آمریکا در معاهدات
- ۱۴۰..... ۷-۶-۲ تحلیل شکلی و محتوایی از معاهدات در انرژی هسته‌ای
- ۱۵۱..... ۸-۶-۲ مسئولیت بین‌المللی ایالات متحده آمریکا

فصل سوم

مسئولیت آمریکا در قبال جنگ‌های منطقه‌ای..... ۱۵۳

- ۱۵۳..... ۱-۳ حضور نظامی در خلیج فارس
- ۱۵۴..... ۱-۱-۳ انهدام سکوهای نفتی رشادت، رسالت، نصر و سلمان توسط آمریکا
- ۱۵۵..... ۲-۱-۳ انهدام هواپیمای مسافربری ایرباس ایران توسط ناو آمریکایی وینسنس
- ۱۶۱..... ۳-۱-۳ ورود و خروج غیرقانونی ناوها و زیردریایی‌های آمریکایی به خلیج فارس
- ۱۶۵..... ۴-۱-۳ فعالیت غیرقانونی ناوهای آمریکایی در خلیج فارس
- ۱۶۶..... ۵-۱-۳ نقض حقوق محیط زیست خلیج فارس توسط آمریکا
- ۱۶۸..... ۲-۳ جنگ ایران و عراق
- ۱۷۰..... ۱-۲-۳ برخی از کمک‌های نظامی
- ۱۷۲..... ۲-۲-۳ تأثیر کمک‌های نظامی آمریکا به عراق بر اقتصاد آمریکا
- ۱۷۲..... ۳-۲-۳ برخی از کمک‌های اطلاعاتی
- ۱۷۳..... ۴-۲-۳ اعترافات خلبان‌های وی‌ای پی عراق
- ۱۷۴..... ۵-۲-۳ انتساب مسئولیت حقوقی
- ۱۷۵..... ۳-۳ جنگ اول خلیج فارس
- ۱۷۵..... ۱-۳-۳ دخالت ایالات متحده آمریکا به بحران
- ۱۷۶..... ۲-۳-۳ بزرگراه مرگ
- ۱۷۷..... ۴-۳ جنگ دوم خلیج فارس
- ۱۷۷..... ۱-۴-۳ کشتار حدیثه
- ۱۷۹..... ۲-۴-۳ اقدامات تفنگداران آمریکایی
- ۱۸۱..... ۳-۴-۳ تجسس برای یافتن سلاح‌های کشتار جمعی
- ۱۸۵..... ۵-۳ حضور مستمر در عراق

۱۸۵.....	۳-۵-۱ حقوق بین الملل در زمان اعلان جنگ.....
۱۸۷.....	۳-۵-۱-۱ وضعیت اعلان جنگ در ترور (حقوق بشردوستانه بین المللی).....
۱۸۸.....	۳-۵-۱-۲ اصل عدم توسل به زور در زمان اعلان جنگ.....
۱۹۰.....	۳-۵-۲ مسئولیت های مهاجم.....
۱۹۰.....	۳-۵-۲-۱ کنوانسیون نیویورک (مسئولیت مدنی).....
۱۹۱.....	۳-۵-۲-۲ دیوان کیفری بین المللی.....
۱۹۳.....	۳-۵-۲-۳ صلاحیت قضائی ملی و امکان تعقیب کیفری.....
۱۹۸.....	۳-۵-۲-۴ فراقضائی بودن ترور.....
۱۹۹.....	۳-۵-۲-۵ قوانین داخلی آمریکا.....
۲۰۰.....	۳-۵-۲-۶ مسئولیت بین المللی ایالات متحده.....
۲۰۱.....	۳-۵-۲-۷ جنایت علیه بشریت.....
۲۰۲.....	۳-۵-۳ مسئولیت بین المللی دولت آمریکا.....
۲۰۳.....	۳-۵-۳-۱ مهاجم بودن دولت آمریکا.....
۲۰۸.....	۳-۵-۳-۲ بررسی در پرتوی موافقت نامه امنیتی بنکاد - واشنگتن.....
۲۰۹.....	۳-۵-۳-۳ بررسی حقوقی اقدام نظامی آمریکا با توجه به حضور در عراق.....

فصل چهارم

۲۱۵.....	مسئولیت حقوقی آمریکا در قبال تحریم علیه ایران.....
۲۱۶.....	۴-۱ تحریم.....
۲۱۷.....	۴-۱-۱ تعریف و مفهوم تحریم.....
۲۱۹.....	۴-۱-۲ انواع تحریم.....
۲۱۹.....	۴-۱-۲-۱ انواع تحریم از لحاظ اندازه یا حدود تحریم.....
۲۲۰.....	۴-۱-۲-۲ انواع تحریم از لحاظ تعداد کشورهای فرستنده.....
۲۲۰.....	۴-۱-۲-۳ انواع تحریم از لحاظ اقتصادی یا غیراقتصادی.....
۲۲۱.....	۴-۱-۳ هدف تحریم.....
۲۲۲.....	۴-۲ پیشینه تحریم ها علیه ایران.....
۲۲۳.....	۴-۲-۱ تحریم های کارتر.....
۲۲۴.....	۴-۲-۲ تحریم های ریگان.....

پیشگفتار

انسان‌هایی که مسئولیت اداره یک کشور را برعهده دارند، گاه فراموش کرده که قدرت آن‌ها موقتی و وابسته به دنیاست. این افراد لذت قدرتمند بودن را بیش از پیش احساس کرده و به همین جهت بدون توجه به مسائل اخلاقی، سخت در تلاش برای تحکیم این قدرت هستند. از زمانی که دولت انگلستان به عنوان ابرقدرت جهان حکومت می‌کرد، حدود یک قرن می‌گذرد. حکومت این کشور بدون پایبندی به اصول انسانی و اخلاقی، تنها منافع کشور خود را مدنظر داشته و با استعمار کشورهای ضعیف، سعی در افزایش قدرت جهانی نامشروع خود داشت که موفقیت‌های قابل ملاحظه‌ای را نیز کسب نمود. نمی‌توان وقوع جنگ‌های جهانی نخست و دوم را جدای از قدرت‌طلبی ابرقدرت‌ها دانست. ابرقدرتی نوظهور بنام آلمان، سعی در رقابت با ابرقدرت‌های آن زمان را داشت که منجر به فاجعه جهانی شد. با پایان جنگ جهانی دوم، قدرت انگلستان به دلایل مختلف رو به افول رفته و دو ابرقدرت بنام اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده آمریکا در جهان ظهور یافتند.

با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سابق، ایالات متحده آمریکا خود را ابرقدرت بی‌معارض در جهان دانست. با وجود تأسیس منابع حقوق بین‌الملل، این نوع حقوق هیچ‌گاه اعتبار اجرایی نداشته و به همین جهت، جدا از مسائل حقوقی، قدرت سیاسی تعیین‌کننده خط‌مشی کشورها بوده است. ایالات متحده آمریکا با هدف حفظ ابرقدرتی خود در طی حدود هشت دهه، از هیچ جنایتی فروگذار نکرد و به صورت مختلف، سعی در حفظ جایگاه خود داشت که در این راه، از هیچ عملی در جهت نادیده گرفتن حقوق دولت‌ها و شهروندان فروگذار ننمود. حقوق‌دانان به اقدامات این حکومت انتقادات فراوانی وارد داشته و امید است که روزی با تقویت ضمانت اجرایی حقوق بین‌الملل، بتوان نسبت به احقاق حقوق ملت‌ها از ایالات متحده آمریکا اقدام نمود. پس از پایان جنگ خاندان سوز جهانی، ایالات متحده آمریکا در استعمار جای انگلستان را گرفت و از این پس مسئولیت‌های حقوقی این کشور آغاز گردید. نیاز به بازسازی پس از جنگ جهانی دوم و سالم ماندن ایالات متحده آمریکا به علت دور بودن از محل مناقشه،

موجب قدرت افزونی آمریکا گردید. به عنوان نخستین اقدام استعمار گرایانه ایالات متحده آمریکا، دلار که واحد پول این کشور بود به عنوان ارز مورد قبول خرید نفت تعیین گردید. این اقدام موجب شد که دلار به عنوان یک پول بین المللی در سطح جهان شناخته شده که قدرت تحریمی بسیار بالایی به آمریکا داد. از آنجاکه دیگر کشورها به خصوص انگلستان برای بازسازی کشور به وام های آمریکا نیاز داشتند، همگی با این پیشنهاد ایالات متحده آمریکا موافقت کرده و تعیین دلار به عنوان پول بین المللی ضرباتی به کشورهایی زد که با آمریکا رابطه چندان مناسبی نداشتند. علاوه بر آن، دوستی آمریکا با عربستان موجب شد که آمریکا هر زمان که صلاح بداند قیمت نفت را بالا یا پائین بیاورد. قابل ذکر است که آمریکا خود دارای یکی از بزرگ ترین منابع نفتی جهان بوده و نخستین چاه نفت جهان در ایالات پنسیلوانیای این کشور کشف شد. اما منابع نفتی خاورمیانه به دلیل سهولت در استخراج، جذابیت بالایی برای استعمارگران داشته و پس از افول قدرت انگلستان، آمریکا چشم طمع خود را به منابع نفتی خاورمیانه گشود. بدین مناسبت نیاز شد که آمریکا در امور داخلی کشورهای متعددی دخالت کند تا حکمرانی کشورهای نفت خیز را در دست گیرد. این چنین بود که عمده کشورهای کوچک حاشیه خلیج فارس در دهه ۳۰ میلادی یکی پس از دیگری متولد شده و از همان ابتدای استقلال، کاملاً تحت سلطه آمریکا قرار گرفتند. دولت کویت نیز به طور سنتی با آمریکا روابط حسنه داشت که همین مسئله موجب شد که در جریان جنگ خلیج فارس، ایالات متحده آمریکا نقش اصلی را برای بیرون راندن نیروهای بعثی و تولد دوباره کویت برعهده گیرد. کشور ما ایران نیز به مدت ۲۵ سال (سال های ۱۳۳۲ الی ۱۳۵۷) روابط حسنه ای با آمریکا داشت که همکاری های گسترده بین دو کشور، ایران را به حافظ منافع آمریکا در منطقه مبدل ساخته بود. انقلاب شکوهمند اسلامی با شعار ضدسلطه، موجب قطع پای آمریکا از کشور زرخیز ایران شد. به جز ایران، کشورهایی همچون کوبا، ونزوئلا و... مخالفت خود را با سیاست های استعمار گرایانه آمریکا اعلام کرده بودند. ایالات متحده آمریکا برای مقابله با این گونه کشورها، راه حل تحریم را پیش گرفت که مستقیماً معیشت شهروندان را

نشانه گرفت و در برخی موارد به اقدام نظامی نیز متوسل شد. این چنین است که مسئولیت حقوقی برای ایالات متحده آمریکا شکل گرفت.